

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.3.20>

PSYCHOLOGICZNE CZYNNIKI WSPÓLZALEŻNOŚCI EMOCJONALNEJ U KOBIET RÓŻNYCH POKOLEŃ

Nataliia Zaviazkina

*doktor nauk psychologicznych, docent, profesor Katedry Psychologii Klinicznej Kijowskiego Instytutu
Psychologii Współczesnej i Psychoterapii (Kijów, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0001-5565-8959
nmuz@ukr.net*

Maryna Tymoshenko

*magister psychologii Kijowskiego Instytutu Psychologii Współczesnej i Psychoterapii (Kijów, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0003-2242-9572*

Adnotacja. Współzależne relacje komplikują normalne, satysfakcjonujące życie osoby, pozbawiając ją możliwości odczuwania przyjemności w relacjach z innymi ludźmi i w miłości, realizowania swojego potencjału i osiągnięcia wyżyny kariery. Skłonność do współzależnych związków jest czynnikiem ryzyka rozwoju cięższych form uzależnienia. Choć zjawisko współzależności istnieje od dawna i jest dość powszechne, nie ma całościowego pojęcia tego problemu. Dlatego wybrana przez nas problematyka badań jest obecnie niezwykle istotna. W pracy przeanalizowano cechy osobowości kobiet skłonnych do uzależnienia emocjonalnego, czynniki psychologiczne kobiet skłonnych do współzależności emocjonalnej oraz ich przynależność do określonego pokolenia lub kategorii wiekowej. Napięcie w sytuacjach osobistych i społecznych, trudności w adaptacji społecznej, niezdolność lub niska zdolność do nawiązywania i utrzymywania kontaktów społecznych, problemy z ujawnieniem się, mają tendencję do korelacji z poziomem emocjonalnej współzależności. W trakcie przeprowadzonego badania skonstruowano model typologiczny kobiet ze skłonnością do zachowań współzależnych.

Słowa kluczowe: współzależność emocjonalna, diagnostyka psychologiczna, cechy osobowości, pokolenie, mechanizmy obronne, biografia, scenariusz rodzinny, psychoterapia.

PSYCHOLOGICAL FACTORS OF EMOTIONAL INTERDEPENDENCE IN WOMEN OF DIFFERENT GENERATIONS

Nataliia Zaviazkina

*Doctor of Psychological Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Clinical Psychology
Kyiv Institute of Modern Psychology and Psychotherapy (Kyiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0001-5565-8959
nmuz@ukr.net*

Maryna Tymoshenko

*Master of Psychology
Kyiv Institute of Modern Psychology and Psychotherapy (Kyiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0003-2242-9572*

Abstract. Interdependent relationships complicate a person's normal, full life, depriving him of the opportunity to feel pleasure in relationships with other people and in love, to realize his potential and reach career heights. The tendency to interdependent relationships is a risk factor for the development of more severe forms of dependence. Although the phenomenon of interdependence has existed for a long time and is quite common, there is no holistic view of this problem. That is why our chosen research issues are extremely relevant at present. The paper analyzes the personal characteristics of women prone to emotional dependence, psychological factors prone to emotional interdependence of women and their belonging to a certain generation or age category. Tension in personal and social situations, difficulties in social adaptation, inability or low ability to establish and maintain social contacts, problems with self-disclosure, tend to correlate with the level of emotional interdependence. In the course of the study, a typological model of women with a tendency to interdependent behavior was built.

Key words: emotional interdependence, psychodiagnostics, personality traits, generations, protective mechanisms, biography, family scenario, psychotherapy.

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ЕМОЦІЙНОЇ СПІВЗАЛЕЖНОСТІ У ЖІНОК РІЗНИХ ПОКОЛІНЬ

Наталія Завязкіна

*доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри клінічної психології
Київського інституту сучасної психології та психотерапії (Київ, Україна)*

ORCID ID: 0000-0001-5565-8959

ntuz@ukr.net

Марина Тимошенко

магістр психології

Київського інституту сучасної психології та психотерапії (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-2242-9572

Анотація. Співзалежні відносини ускладнюють нормальне, повноцінне життя людини, позбавляючи її можливості відчувати задоволення у відносинах з іншими людьми та у коханні, реалізовувати свій потенціал та досягати кар'єрних висот. Схильність до співзалежних відносин є фактором ризику розвитку більш важких форм залежності. Хоча явище співзалежності існує давно і є досить поширеним, цілісного уявлення про дану проблему немає. Саме тому обрана нами проблематика дослідження є вкрай актуальною на даний час. В роботі проаналізовані особистісні особливості жінок, схильних до емоційної залежності, психологічні чинники схильних до емоційної співзалежності жінок та їх приналежність до певного покоління чи вікової категорії. Напруга в особистих та соціальних ситуаціях, труднощі у соціальній адаптації, нездатність або ж низька здатність встановлювати та підтримувати соціальні контакти, проблеми із розкриттям себе, мають тенденцію до кореляції з рівнем емоційної співзалежності. В ході проведеного дослідження було побудовано типологічну модель жінок зі схильністю до співзалежної поведінки.

Ключові слова: емоційна співзалежність, психодіагностика, особистісні особливості, покоління, захисні механізми, біографія, сімейний сценарій, психотерапія.

Вступ. Більшість вчених сходяться на тому, що основою утворення співзалежності у жінок є дитинство у дисфункціональних сім'ях. І, хоча темі дисфункціональних сімей присвячено багато наукових праць, питання виховання дітей та подальшого формування у них схильності до співзалежності в розрізі теорії поколінь є недослідженим. На нашу думку, окрім психологічних особливостей кожної окремої людини у сім'ї та найближчого оточення, на формування психологічного портрету дитини та на її схильність до співзалежності також впливає соціокультурна обстановка в країні та у світі в цілому. Термін «співзалежність» вперше почав використовуватись у зв'язку з алкоголізмом і приписувався жінкам, які перебувають у родинних зв'язках з алкоголіком (дружина, мати, сестра, наречена тощо) (Москаленко В.Д., 2004).

Надалі значення даного терміну розширилося, він став використовуватися для опису відносин у сім'ях з різними (не тільки алкогольними) формами патологічної поведінки. Під співзалежними відносинами ми розуміємо відносини двох людей, які характеризуються надмірною емоційною залежністю, займають вкрай велике місце в житті, витісняючи та знецінюючи все інше, і при цьому не приносять задоволення.

Співзалежна – це людина емоційно залежна від настрою та поведінки іншої людини, повністю зосереджена на особистості цієї іншої, а не на самій собі і намагається контролювати дії іншого в надії, що ця інша людина поводитиметься саме так, як хотіла б співзалежна. Співзалежними можуть бути чоловік і дружина, мати та дочка, мати та син, лікар і пацієнт, психотерапевт та клієнт тощо (Москаленко В. Д., 2006).

Аналіз літератури з цієї проблематики (Москаленко В. Д., 2006; Стентон П., 2005; Уайнхолд Б., 2002) дозволив виділити такі основні ознаки співзалежних відносин: нездатність такого роду відносин задовольнити актуальні потреби людини, у деяких випадках вони можуть бути навіть шкідливими (при цьому людина не намагається їх припинити); нездатність співзалежного визначити свої потреби та психологічні межі у відносинах (власні потреби можуть приписуватися іншим і водночас чужі потреби можуть підміняти свої власні); нездатність співзалежного переносити невизначеність у відносинах, і, як наслідок, схильність до сильних нападів тривоги, паніки, депресії при думках про можливе припинення відносин чи загрозу їхнього розпаду; нездатність співзалежного до адекватної самооцінки (самооцінка залежить відзовнішніх оцінок); нездатність і небажання співзалежного бачити реальні факти, що стосуються відносин, до яких він включений, і нездатність вибудовувати щирі близькі відносини з іншими людьми (відносини будуються на постійному контролі іншої людини); нездатність диференціювати свій і чужий внесок у розвиток відносин, готовність завжди брати на себе більшу частину відповідальності та провини; нездатність співзалежного вибирати необхідні для себе умови існування і готовність жити у нестерпних умовах, з надією, що це помічено і високо оцінено (їм хочеться стати незамінними).

Феномен співзалежних відносин більшою мірою атрибутується жінкам. Пояснення цьому факту можна знайти в антропогенезі та в онтогенезі жінки. В історичному контексті роль жінки завжди мала певний відбиток залежності. Так, наприклад, існує розподіл чоловічих та жіночих обов'язків, чоловічих та жіночих сфер життєдіяльності.

Жінки у всі часи традиційно були орієнтовані на створення тривалих відносин, народження та виховання дітей, тоді як чоловікам суспільство приписувало «підкорення» соціуму, побудову кар'єри, заняття спортом тощо. Жінки вважаються більш пристосованими до емоційних відносин, краще в них розбираються, здебільшого саме жінки більше підтримують дітей та займаються їх вихованням.

Тож не дивно, що саме в особистих стосунках (з чоловіком, з дитиною) жінка схильна потрапляти у співзалежні відносини. Чоловіки ж, переслідуючи зовнішні цілі, можуть практикувати надмірну одержимість роботою, спортивними досягненнями, хобі. І в цьому випадку йдеться вже про залежність, наприклад, трюдоголізм. Проте ряд авторів стверджують, що співзалежність однаково властива як чоловікам, так і жінкам (Стентон П., 2005; Уайнхолд Б., 2002; Фромм Е., 1990; Milushyna M 2015). М. Кротерс та У.Л. Уоррен виявили, що найбільш сильними детермінантами розвитку співзалежності є стилі виховання, де батьки виявляють надмірний контроль та турботу (Crothers M., 1996).

Відомий американський соціолог і психолог П. Стентон (Стентон П., 2005) висловлює ідею про важливість установок та переконань, що передаються дітям у сім'ї. За його багаторічними спостереженнями, діти, які виростають без відчуття впевненості у собі та самостійності, завжди схильні до залежності в тій чи іншій формі. Появу залежно автор пов'язує з епохою індустріалізації та звуженням сім'ї до одного-двох поколінь. Він відзначає зростання тривожності і не довіри до інших у індустріальну епоху. У колишню епоху, коли контакт з повсякденним життям був більш реальний (люди самі орали, сіяли, ремонтували машини, готували їжу тат. п.), світ здавався більш підвладним, контролюваним, більш зрозумілим.

Дослідженням феномену зміни поколінь займалися найвидатніші дослідники різних часів, зокрема Ж. Боден, М. Вебер, Г. Гегель, Е. Дюркгейм, Дж. Мілль, Ш. Монтеск'є, Т. Парсонс, Г. Спенсер, З. Фрейд та ін. У працях цих вчених використовувалися різноманітні трактовки поняття «покоління» в рамках різних підходів до дослідження соціальних явищ, однак усі дослідники відзначали зв'язок зміни поколінь з економічними циклами, вважаючи економічні зміни в суспільстві передумовою або наслідком зміни поколінь.

Сучасна теорія поколінь зародилася на початку 90-х років ХХ століття. У 1991 році економіст, фахівець в галузі демографії, Н. Хоув та історик й драматург В. Штраус одночасно та незалежно, досліджуючи соціальний феномен «конфлікту поколінь», дійшли висновку, що конфлікти поколінь обумовлені не різницею у віці, а різницею цінностей (Strauss, W., & Howe, N., 1991). Вони визначили періоди, під час яких більшість людей, незалежно від різниці у віці, є носіями схожих цінностей, які сформовані під впливом суспільних, політичних, економічних, соціальних та технологічних подій у зовнішньому середовищі. В рамках даної теорії під поколінням розуміється спільність людей, народжених в певний історичний період, які є носіями схожих цінностей, сформованих під впливом соціальних, культурних, економічних і політичних подій в країні (регіоні) та технічного прогресу.

Основою формування цієї теорії поколінь стали цінності, притаманні представникам кожного відповідного покоління. Кожне покоління має ознаки дистинктивності, заснованої на різноманітності цінностей кожного покоління, що визначають подальшу поведінку представників цього покоління.

Основна частина. Мета дослідження полягає у дослідженні психологічних чинників, які впливають на наявність схильності до емоційної співзалежності жінок різних поколінь та знаходження імовірних спільних рис та відмінностей у жінок різного віку. Для досягнення поставленої мети було сформовано наступні завдання дослідження: розглянути теоретичні аспекти історико-культурних, соціальних та внутрішньосімейних передумов формування співзалежної особистості, поняття емоційної співзалежності, особистісних особливостей жінок, схильних до емоційної співзалежності та різноманіття підходів до поняття захисних механізмів та їх видів; провести емпіричне дослідження жінок, схильних до співзалежної поведінки на предмет визначення їх особистісних особливостей та захисних механізмів; порівняти особистісні особливості та захисні механізми у жінок різного віку, схильних до співзалежної поведінки між собою; проаналізувати взаємозв'язок між схильністю до співзалежності та особистісними особливостями жінок у різному віці; побудувати типологічну модель жінок, схильних до співзалежної поведінки на основі факторного аналізу;

Матеріали та методи дослідження: в дослідженні були використані методики «Тест на співзалежність» Спанн-Фішер в адаптації В.Д. Москаленко, «Біографічний опитувальник ВІV», Ботшер, Ягер, Лішер в адаптації В. А. Чікера, «Тест профілю відносин», Роберта Борнстейна в адаптації О. П. Макушина, «Методика вимірювання психологічного захисту» авторів Є. Р. Пілюгіної, Р. Ф. Сулейманова. Статистичний аналіз даних проводився у програмі Jamovi. До вибірки увійшли 178 жінок. Серед них 82 жінки віком 25-35 років; 56 жінок віком 35-45 років, 17 жінок віком 45 років і вище, 23 жінки до 25 років. 88,8% осіб мали вищу освіту; 4,5 % середню-спеціальну та 6,7 % мали вчений ступінь. 42,7% жінок були заміжні; 20,2% незаміжні та не перебували у стосунках; 26,4 % перебували у стосунках та 10,7% були розлучені. Щодо наявності дітей, слід зазначити, що 53,4% жінок мали дітей; 46,6 % не мали. З усієї вибірки 55,1% працюючі; 25,8% навчалися та працювали; 9,6% – домогосподарки. 68% забезпечували себе самостійно; 21,9% були на утриманні чоловіка та 10,1% допомагали батьки.

Результати та їх обговорення. Отже, дослідження психологічних чинників емоційної співзалежності жінок різних поколінь складалось з наступних етапів. Після аналізу валідності і надійності методик, перевірки нормальності розподілу даних та гомогенності ми можемо приступити до безпосереднього аналізу отриманих результатів на предмет знаходження кореляцій та проведення факторного аналізу.

Проаналізувавши результати тесту на схильність до співзалежності, маємо наступні результати: із 174 опитуваних, 20 – не схильні до співзалежності, 113- помірна схильність до співзалежності, 41- різко виражена схильність до співзалежності.

Отже ми бачимо, що на прикладі даної вибірки, схильність до емоційної співзалежності досить яскраво проявлена серед жінок.

Аналізуючи результати по тесту «Біографічний опитувальник BIV» було виявлено наступне. По шкалі FAM 65 жінок мали високий результат по даній шкалі, що означає незадовільні стосунки з батьками, неадекватне ставлення сім'ї до навколишнього світу, недостатній вплив із боку сім'ї у дитинстві та юності, 102 жінок мають середній показник і лише 7 жінок мають низький бал, що відображає гарну взаємодію між батьками, позитивне ставлення сім'ї до навколишнього світу, сприятливий вплив із боку сім'ї у дитинстві та юності. Окремо слід зазначити, що серед 41 жінок з високою схильністю до спів залежності, результати по даній шкалі або високі (помірно високі), що означає сприйняття відносин з батьками як незадовільне та вказує на недостатній вплив із боку сім'ї у дитинстві та юності. Аналіз по шкалі ICHSTK, яка відображає силу Я, або ж впевненість у собі, здатність досягти свого, показав, що 51 жінок мали високий бал, що вказує на недостатню силу «Я», відсутність впевненості у собі та низьку здатність добиватися своїх цілей. 108 осіб мали помірні результати та лише 15 – низькі. Важливо зазначити, що серед жінок, з різко вираженою схильністю до співзалежності, не було відмічено низьких балів, тобто для них не характерна яскраво виражена сила «Я», впевненість у собі, здатність добиватися свого. При аналізі шкали ERZIEN, що відображає вплив виховання батьків або осіб, що їх замінюють, маємо 114 середніх значень, з яких 53 високих, що вказує на негативно впливаючу виховну поведінку батьків або осіб, що їх замінюють, неврозогенний стиль виховання, негативний характер взаємодії між батьками або особами, що їх заміняли. Також слід зазначити, що серед жінок, з різко вираженою схильністю до співзалежності, переважають високі або наближені до високих результати, що відображає неврозогенний стиль виховання, негативний характер взаємодії між батьками або особами, що їх заміняли.

Наступним кроком стала перевірка взаємозв'язків між схильністю до співзалежності та шкалами Біографічного опитувальника в двох вікових групах: 19-35 років та 36-60 років.

В групі 19 до 35 років було виявлено значну кореляцію (0.661) між схильністю до співзалежності та рівнем невротизму. Тобто можна зробити висновок, що чим більша схильність до співзалежності, тим вищий рівень тривожності, психічної нестійкості, чутливості та тривожності. Між схильністю до співзалежності та силою «Я» зв'язок становив 0.518 що вказує на те, що чим більша схильність до співзалежності, тим нижча впевненість у собі та здатність досягати поставлених цілей. Знайдена кореляція між схильністю до співзалежності та шкалою PSYKON (0.451) надала можливість зробити висновок, що чим вища співзалежність, тим вища схильність до соматичних розладів, тим нижча стресостійкість та емоційна лабільність. Кореляція між схильністю до співзалежності та шкалою SOZLAG теж (0.410) дозволила з'ясувати, що чим вища співзалежність, тим вища напруга в особистих та соціальних ситуаціях та більші труднощі у соціальній адаптації.

До показників лише з тенденцією до значимості увійшли «схильність до спів залежності» (COD) та «SOZAKT» (Нездатність встановлювати та підтримувати соціальні контакти (табл. 1).

Таблиця 1

Кореляція відповідей по шкалам Біографічного опитувальника у двох вікових групах

	19-35 років		35-60 років	
	COD	FAM	0.318	FAM
	ICHSTK	0.518	ICHSTK	0.719
	SOZLAG	0.410	SOZLAG	0.405
	ERZIEN	0.343	ERZIEN	0.130
	N	0.661	N	0.734
	SOZAKT	0.363	SOZAKT	0.357
	PSYKON	0.451	PSYKON	0.357
	E	0.069	E	0.069

З таблиці вище ми бачимо, що кореляція між COD та ICHSTK (Сила «Я») набуває значно більшої тенденції для жінок 35-60 років, аніж для 19-35 (0.719 проти 0.518). Аналізуючи шкалу невротизму (N) також можна зробити висновок, що у жінок в категорії 35-60 тенденція до взаємозв'язку схильності до співзалежності та невротизму значно вища, аніж у категорії 19-35. По шкалі PSYKON навпаки спостерігається зменшення кореляції для жінок 35-60 років (0.357 проти 0.451). По шкалам FAM та ERZIEN для жінок 35-60 років кореляція зі співзалежністю повністю втрачається, на відміну від категорії 19-35.

Тобто, можна зробити заключення, що у жінок віком 35-60 співзалежність не пов'язана з вихованням та відносинами з батьками у дитинстві.

Для порівняння кореляцію даних було перевірено згідно до вікової періодизації теорії поколінь: покоління X, Y, Z (табл. 2).

Таблиця 2

Кореляція відповідей по 8-ми шкалам у п'яти вікових групах згідно теорії поколінь

	18-23 роки (Z)		23-37 років (Y)		37-54 років (Z)		19-35 років		35-60 років	
	COD	FAM	0.418	FAM	0.276	FAM	0.183	FAM	0.318	FAM
ICHSTK		0.462	ICHSTK	0.569	ICHSTK	0.683	ICHSTK	0.518	ICHSTK	0.719
SOZLAG		0.420	SOZLAG	0.458	SOZLAG	0.300	SOZLAG	0.410	SOZLAG	0.405
ERZIEN		0.460	ERZIEN	0.281	ERZIEN	0.185	ERZIEN	0.343	ERZIEN	0.130
N		0.675	N	0.669	N	0.753	N	0.661	N	0.734
SOZAKT		0.081	SOZAKT	0.449	SOZAKT	0.290	SOZAKT	0.363	SOZAKT	0.357
PSYKON		0.499	PSYKON	0.459	PSYKON	0.489	PSYKON	0.451	PSYKON	0.357
E	0.165	E	0.113	E	0.135	E	0.069	E	0.069	

При аналізі схильності до співзалежності та механізмами психологічного захисту, було виявлено високу кореляцію з рівнем співзалежності у жінок та проявом захисного механізму дисоціації, при чому у жінок у категорії 19-35 ця тенденція виражена сильніше (0.544), аніж у категорії 35-60 років (0.446). Це можна пояснити тим, що жінки, які мали схильність до співзалежності, часто зростали у дисфункціональних сім'ях з підвищеним рівнем тривожності. Також досить високу кореляцію в обох вікових категоріях було відмічено між співзалежністю та регресією (0.454 та 0.468 відповідно). Кореляція між іпохондрією та співзалежністю у віковій категорії 19-35 була досить висока (0.455), у категорії 35-60 значимість даної кореляції падає, але не зникає (0.323) (табл. 3).

Таблиця 3

Кореляція між співзалежністю та захисними механізмами у двох вікових групах

	19-35 РОКІВ		35-60 РОКІВ	
	СПІВЗАЛЕЖНІСТЬ	Дисоціація	0.544	Дисоціація
Регресія		0.454	Регресія	0.468
Іпохондрія		0.455	Іпохондрія	0.323
Ізоляція		0.233	Ізоляція	0.246
Витіснення		0.215	Витіснення	0.203
Заміщення		0.322	Заміщення	0.552
Проекція		0.468	Проекція	0.513
Компульсивна поведінка		0.471	Компульсивна поведінка	0.419
Пасивна агресія		0.475	Пасивна агресія	0.479
Заперечення		-0.388	Заперечення	0.197
Раціоналізація		0.021	Раціоналізація	-0.034
Уникнення		0.372	Уникнення	0.562
Реактивне утворення		0.411	Реактивне утворення	0.607
Компенсація		0.367	Компенсація	0.372
Всемогутній контроль		0.183	Всемогутній контроль	0.021
Сублімація		-0.109	Сублімація	-0.229
Альтруїзм		0.197	Альтруїзм	0.301
Подавлення		0.391	Подавлення	0.407
Упередження		0.364	Упередження	0.498
Гумор	0.079	Гумор	0.060	

Аналіз профілю відносин по критерію деструктивної надзалежності показав 60 з високим рівнем значущості. За критерієм дисфункціонального відділення – 16 низьких показників, 101 середніх та 57 високих. За критерієм здорової залежності 42 низьких показника, 114 середніх та 18 високих. Відповідно до кореляційного аналізу результатів було виявлено, що між деструктивною надзалежністю та співзалежністю існує значущий позитивний взаємозв'язок (0.677), а між співзалежністю та здоровою залежністю – значущий негативний (-0.501) (табл. 4).

Таблиця 4

Кореляція між співзалежністю по тесту Москаленко та тесту профілю відносин

Співзалежність по тесту Москаленко	Деструктивна над залежність	0.677
Співзалежність по тесту Москаленко	Дисфункціональне відділення	0.248
Співзалежність по тесту Москаленко	Здорова залежність	-0.501

Задля вирішення задачі побудови типологічної моделі нами було проведено факторний аналіз та виявлено 6 факторів: психічної стійкості; довіри до світу; близькість та довіра у відносинах з батьками; здатність справлятися із фрустрацією; вміння приймати рішення та брати на себе відповідальність за них; схильність до домінування над іншими.

На основі проведеного факторного аналізу було побудовано типологічну модель жінок зі схильністю до співзалежної поведінки:

1. Жінки з низьким рівнем психічної стійкості;
2. Жінки з низьким рівнем довіри до світу;
3. Жінки, у яких відсутня близькість і довіра з батьками;
4. Жінки, яким важко справлятися із фрустрацією;
5. Жінки, яким важко приймати рішення і брати на себе відповідальність з них;
6. Жінки, які схильні до домінування над іншими.

Висновки. Відповідно до мети та визначених завдань було проаналізовано наукову літературу з проблематики феномену емоційної співзалежності, особистісних особливостей жінок, схильних до емоційної співзалежності, теоретичних аспектів історико-культурних, соціальних та внутрішньосімейних передумов формування співзалежної особистості, особливостей розвитку та функціонування захисних механізмів. Аналіз літературних джерел підтвердив актуальність обраної теми дослідження, оскільки цілісного уявлення про дану проблему немає. Сучасне розуміння співзалежності як феномену полягає у тому, що цей стан є патологічним, характеризується функціонуванням на рівні глибоких процесів та його супроводжує сильна емоційна, соціальна або інколи навіть фізична залежність від іншої людини. Емоційна співзалежність проявляється у поведінці та взаємовідносинах співзалежної особи з іншими людьми, а отже може бути дослідженою через порівняння співзалежності та особистісних особливостей у осіб, яким співзалежність притаманна.

Отримані дані виявили взаємозв'язок між схильністю до співзалежності та рівнем тривожності та нейротизму; невпевненості у собі, рівнем стресостійкості та емоційної лабільності.

Негативний вплив виховання батьків або осіб, що їх заміняли, невротизований стиль виховання, негативний приклад взаємодії між батьками або ж особами, що виконували їх функцію, проблематичні стосунки з батьками, неадекватне сприйняття сім'єю навколишнього світу, мали тенденцію до кореляції з рівнем емоційної співзалежності у жінок віком від 19 до 35, проте в категорії 35-60 дана кореляція втрачалася, що надало можливість припустити, що жінки в більш дорослому віці переглядають свої відносини з батьками, починають м'якше їх сприймати; це може бути пов'язано з появою власних дітей та переосмисленням ролі матері.

Також на основі перевірки кореляції між схильністю до співзалежності у жінок різного віку шкалами методики психологічного захисту, було виявлено, що співзалежним жінкам притаманні захисні механізми нижчого порядку, тобто інфантильна група та психотична група захисних механізмів, адаптивна та невротична група механізмів менше виражена у співзалежних жінок.

Також було побудовано типологічну модель жінок зі схильністю до співзалежної поведінки та виділено 6 типів.

Список використаних джерел:

1. Москаленко В. Д. (2004) Зависимость: семейная болезнь. М.: ПЕР СЕ. 336 с.
2. Москаленко В. Д. (2006) Когда любви слишком много: профилактика любовной зависимости. М.: Психотерапия. 224 с.
3. Стентон П. (2005) Любовь и зависимость. М.: ИЗД. 384 с.
4. Уайнхолд Б. (2002) Освобождение от созависимости. М.: «Класс». 224 с.
5. Фром Е. (2017) Мистецтво любові. Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля". 192 с.
6. Crothers M., L.W. Warren (1996) Parental antecedents of adult codependency. *Journal of Clinical Psychology*. № 52. vol. 2. pp. 231-239.
7. Milushyna M. (2015) Foreign studies of the codependency phenomenon. *Humanities and Social Sciences*. vol. XX, 22. pp. 51-61.
8. Strauss W. & Howe N. (1991). *Generations: The history of America's future, 1584 to 2069*. New York: William Morrow

References:

1. Strynzh, V.K. (1982). Lichnost kak obekt kriminalisticheskoi identifikatsii [Personality as an object of forensic identification]. *Kriminalistika i sudebnaia ekspertiza*. K., Vyp. 24. P. 11–18. DOI: 10.23012/2018.1- 2.08 [in Russian].
2. Moskalenko V. D. (2004) Zavisimost: semejnaya bolezni [Addiction: a family disease]. М.: ПЕР СЕ. 336 с. [in Russian].
3. Moskalenko V. D. (2006) Kogda lyubvi slishkom mnogo: profilaktika lyubovnoj zavisimosti [When there is too much love: prevention of love addiction]. М.: Психотерапия. 224 с. [in Russian].
4. Stenton P. (2005) Lyubov' i zavisimost [Love and addiction]. М.: ИЗД. 2005. 384 с. [in Russian].
5. Uajnhold B. (2002) Osvobozhdenie ot sozavisimosti [Freedom from codependency]. М.: «Класс». 224 с [in Russian].
6. From E. (2017) Mystetstvo lyubovi [The art of love]. Knyzhkovyi klub "Klub Simeinoho Dozvillia". 2017. 192 с. [in Ukrainian].
7. Crothers M., L.W. Warren (1996) Parental antecedents of adult codependency. *Journal of Clinical Psychology*. № 52. vol. 2. pp. 231-239.
8. Milushyna M. (2015) Foreign studies of the codependency phenomenon. *Humanities and Social Sciences*. vol. XX, 22. pp. 51-61.
9. Strauss W. & Howe N. (1991). *Generations: The history of America's future, 1584 to 2069*. New York: William Morrow